

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاییدیه هیات داوران جلسه دفاع

از این پایان نامه در تاریخ با حضور اساتید راهنما، مشاور، داور در دانشگاه آزاد اسلامی

واحد بندر عباس با موفقیت دفاع به عمل آمد و مورد تایید قرار گرفت.

نام و نام خانوادگی دانشجو: سمیه باقری قلعه قاضی

رشته: حقوق

عنوان پایان نامه: بررسی فقهی حکم حکومتی مقام معظم رهبری در رابطه با حرمت سلاح های شیمیایی و

کشتار دسته جمعی

تاریخ دفاع:

ردیف	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱			
۲			
۳			

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

تعهد اصالت رساله یا پایان نامه تحصیلی

اینجناب سمیه باقری قلعه قاضی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته حقوق جزا و جرم شناسی که در تاریخ از پایان نامه خود تحت عنوان " بررسی فقهی حکم حکومتی مقام معظم رهبری در رابطه با حرمت سلاح های شیمیایی و کشتار دسته جمعی " با کسب نمره دفاع نموده ام. بدین وسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجناب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرلنگه مجاز است با اینجناب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: سمیه باقری قلعه قاضی

تاریخ و امضاء

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بایاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و، همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعلامی فرهنگ و تمدن بشری، ماد انشجویان و اعضاء هیئت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.

۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشیدگان (انسن، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.

۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.

۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب‌داری غیر علمی و حفاظت از اموال،
بجهیزات و منابع در اختیار.

۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان‌ها و کشور و کلیه افراد و نهادهای
مرتبط با تحقیق.

۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم‌ها و حرمت‌ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب‌تقد و خودداری از
هرگونه حرمت‌سگنی.

۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و آسائه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از
مواردی که منع قانونی دارد.

۹- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه‌ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و
پژوهش را به سائبه‌های غیر علمی می‌آلایند.

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندر لنگه

پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته حقوق

گرایش جزا و جرم شناسی

**بررسی فقهی حکم حکومتی مقام معظم رهبری در رابطه با حرمت سلاح
های شیمیایی و کشتار دسته جمعی**

استاد راهنما:

دکتر خیر الله رضانی

نگارنده:

سمیه باقری قلعه قاضی

تابستان ۱۳۹۷

تقدیر و تشکر...

برای به ثمر رسیدن این پایان نامه به افراد بسیاری مدیون هستم که تشکر و قدردانی از تک تک آنها هر چند وظیفه ای است بر گردنم؛ اما میسر نیست. بنابراین چنانچه نام عزیزانی در اینجا ذکر نشده است عذر مرا بپذیرند. استاد گرانقدر و فرزانه، جناب آقای دکتر خیر الله رضائی و دکتر مصطفی سراجی که در تمام طول مدت تحقیق، راهنمایی های ارزنده و از سر صدقشان چراغ راه من بوده است و همواره من را صبورانه و عالمانه حمایت نمودند و با وجود مشغله های زیاد با دقت و حوصله تمامی مراحل را زیر نظر داشته و با راهنمایی بسیار مفید، کمال لطف خود را مبذول داشتند، سپاسگزارم.

تقدیم به...

پدر و مادر عزیز و مهربانم:

فرشتگانی که سخات ناب باور بودن، لذت و غرور داشتن، جسارت
خواستن، عظمت رسیدن و تمام تجربه‌های زیبای زندگی ام را می‌یونشان

،ستم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده.....
۳	مقدمه.....
۵	الف) بیان مسئله.....
۸	ب) اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۸	ج) پیشینه تحقیق.....
۹	د) اهداف مشخص تحقیق.....
۹	ه) هدف کاربردی، نام بهره‌وران.....
۱۰	و) سؤالات تحقیق.....
۱۰	ز) فرضیه های تحقیق.....
۱۱	ح) روش شناسی تحقیق.....
۱۲	فصل اول: کلیات تحقیق.....
۱۳	مبحث اول: تعاریف مفاهیم اصلی تحقیق.....
۱۳	گفتار اول: ولایت فقیه.....
۱۷	گفتار دوم: فتوا و حکم حکومتی.....
۱۹	گفتار سوم: سلاح‌های کشتار جمعی.....
	فصل دوم: مبانی دینی و فقهی فتوای مقام معظم رهبری در رابطه با حرمت سلاح‌های کشتار جمعی.....
۲۳	مبحث اول: بررسی فقهی سلاح‌های کشتار جمعی.....
۲۴	گفتار اول: بررسی مبانی فقهی استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی.....
۴۰	مبحث دوم: سلاح‌های کشتار جمعی از دیدگاه مذاهب اسلامی.....
۴۰	گفتار اول: مبانی فقهی حرمت استفاده از سلاحهای کشتار جمعی.....
۴۸	گفتار دوم: نظرات مفسران قرآن.....
۵۱	گفتار سوم: ادله و مستندات فقهی در رابطه با حرمت سلاح کشتار جمعی.....

گفتار چهارم: تبیین فتوای مقام معظم رهبری در رابطه با سلاح های کشتار جمعی.....۶۳

فصل سوم:

جایگاه فتوای مقام معظم رهبری در رابطه با حرمت سلاح های کشتار جمعی در چهارچوب حقوق بین

الملل.....۶۹

مبحث اول: سلاح هسته‌ای (اتمی) از منظر حقوق بین‌الملل.....۷۰

گفتار اول: ویژگی‌های سلاح هسته‌ای.....۷۰

گفتار دوم: رویکرد حقوق بین‌الملل نسبت به سلاح هسته‌ای.....۷۴

گفتار سوم: مقررات خاص ناظر بر سلاح هسته‌ای.....۷۷

مبحث دوم: جایگاه فتوای مقام معظم رهبری در حقوق بین‌الملل.....۸۷

نتیجه‌گیری.....۹۳

الف) نتیجه‌گیری.....۹۴

ب) پیشنهادات تحقیق.....۹۷

منابع و ماخذ.....۹۷

منابع فارسی.....۹۷

منابع عربی.....۱۰۰

Abstract.....۱۰۴

چکیده

هدف از انجام این تحقیق بررسی فقهی حکم حکومتی مقام رهبری در رابطه با حرمت سلاح‌های شیمیایی و کشتار جمعی می باشد. روش مورد استفاده در این تحقیق تحلیلی و توصیفی است. لذا شیوه-ی گردآوری اطلاعات روش کتابخانه‌ای است. اگر امروز منازعه که در جهان در زمینه مسائل استفاده از سلاح هسته‌ای و کشتار جمعی وجود نداشت، باز هم ضوابط فقه شیعی، فقیه را به این سمت رهنمون می‌کرد که تولید و استفاده از چنین سلاح‌هایی حرام است و هر فقیه‌ی با دقت در ضوابط فقه شیعی، به این نتیجه خواهد رسید. در اسلام قانونی است که می‌گوید چیزی که بودنش موجب فساد است حتی در آینده، تولید آن نیز جایز نیست. در اسلام از نظر علمی حد و مرزی در زمینه‌های مختلف حتی فناوری‌های هسته‌ای نداریم و برای رسیدن به افق‌های فتح نشده هسته‌ای، ممنوعیتی وجود ندارد، بلکه باید به این عرصه هم ورود پیدا کرد و به جهات مختلف این دانش دست یافت؛ فتوای رهبر معظم انقلاب در این زمینه، تقیه و یک تاکتیک نیست که در زمان خاصی بخواهیم آن را مطرح کنیم تا به مقاصد خود دست یابیم و از طرفی حکم حکومتی موقت هم نیست چرا که احکام حکومتی مربوطه به زمان خاصی می‌شوند. فتوای مقام معظم رهبری حقیقتی قرآنی داشته و ناشی از معارف دینی ما و منطبق بر ضوابط اجتهادی است. بنابراین می‌توان گفت که فرمایشات مقام معظم رهبری نه یک حکم حکومتی که یک فتوای فقهی، دینی و اسلامی می‌باشد.

کلمات کلیدی: ۱- حکم حکومتی، ۲- رهبری، ۳- حرمت سلاح‌های شیمیایی، ۴- سلاح‌های کشتار

جمعی

مقدمه

مقدمه

فقیهان با نظر داشت نظام معرفتی برخاسته از دین، قادر خواهند بود به سؤالات مربوط به پدیده های نوظهور پاسخ دهند و بی هیچ تعصب و تحجر کور و جزمیت ناروا اصولی بیندیشند و برای زندگی معاصر آدمیان حکم دهند و میان «اصالت و معاصرت» وفاق افکنند. از این رو؛ یکی از مهمترین شاخصها برای اثبات توانمندی فقه اسلامی آن است که فقیهان بتوانند در گفتمان اجتهاد، نخست؛ مسائل و موضوعات اجتماعی را تفسیر و تحلیل و سپس با استفاده از منابع فقهی پاسخی درخور تهیه کنند. در این مسیر از عقل و نقل بهره معتدلانه و نه افراطی و نه تفریطی برده می شود. چرا که تفسیر متحجرانه از دین و تبیین راکد و سنگواره؛ (و نه پویا و پایا)، یکی از آثار ناگوار و تلخ نگاه تفریطی به عقل شمرده می شود.

در چنین وضعیتی نقش پژوهش در عرصه دین، تولید دانش (یا دقیق تر تولید اعتبار محدود یا اعتبار نسبی علمی) است که پایایی و پویایی را توأمان پدید می آورد؛ زیرا پایایی صرف به ایستایی، رکود، جمود و ارتجاع می انجامد و پویایی افراطی نتیجه ای جز تشتت، تزلزل، بی هویتی و بلا تکلیفی نخواهد داشت^۱.

از میان موضوعات نوپدید، انسان امروز با مفهوم و موضوع «سلاح های کشتار جمعی» مواجه است که با در توجه به ضرورت تغییر اساسی در رویکرد کلان فقه از ساحت فردی به عرصه اجتماعی و تاکید بر توانمندسازی فقه اسلامی برای ایفای نقش سازنده در حوزه عمل سیاسی و اجتماعی در عرصه بین الملل؛ بی تردید باید به واکاوی اقتضائات روزگار متحول کنونی، نیازهای زمانه و عنصر زمان و مکان در صدور فتاوی فقیهان پرداخت.

در این زمینه بحث از چیستی و چرایی نظریه فقهی حقوقی مقام معظم رهبری در تحریم «تولید، تکثیر، انباشت و استفاده» از سلاح های کشتار جمعی به منظور مصونیت بخشیدن ابناء بشر از بلای بزرگ این پدیده دهشتناک؛ ضرورتی دوچندان یافته است.

در این جهت واکاوی نظریه فقهی حقوقی رهبری از چند جهت اهمیت دارد: نخست اینکه چون این فتوا در ادبیات سیاسی و رسانه ای جهان وارد و مطمح نظر نخبگان و عموم مردم جهان قرار گرفت که ضروری است مورد واکاوی عمیق تری قرار گیرد. دوم این نظریه فقهی حقوقی می تواند در باب تولید «نظریه های اسلامی حقوق بین الملل» و به ویژه حقوق بشر و حق همبستگی نقش آفرین باشد. چرا که از یک سو مهمترین مسئولیت فقیهان و اندیشورزان «مفهوم سازی آراء و اندیشه ها» است^۲.

۱ - بهرامی، قدرت الله. امام خمینی از دیدگاه مقام معظم رهبری، ص ۵۷.

۲ - همان، ص ۶۶.

«مفهوم سازی» یعنی موقعیتی را در قالب فکری بیان کردن. از دیگر سو متفکر کسی است که توانسته باشد مسئله‌های دوره خود را درک و آنها را طرح کند. او کسی است که دغدغه‌های چند نسل را می‌شناسد و بیان می‌کند. البته برای یافتن مسئله عصر هر متفکر در نسبتی سه گانه قرار دارد، نخست درک خود (زیست بوم ذهنی و زبانی خود) و دوم درک سنت موجود و یا زیست تاریخی جامعه خود (زیست بوم ذهنی و زبانی جامعه خود) و سوم اوضاع جهان پیرامونی (زیست بوم ذهنی و زبانی جهان پیرامون). سوم اینکه؛ بحث جدی و مهم در تعیین «حکم» و یا «فتوا» بودن این نظریه فقهی حقوقی نیز پرسش‌های را فراییش می‌آورد.

رهبر معظم انقلاب در پیامی به نخستین کنفرانس بین‌المللی خلع سلاح و عدم اشاعه در فروردین ماه سال ۱۳۹۰ در تهران اقدام به صدور نظریه ای فقهی حقوقی و یا فتوایی اسلامی کردند. معظم له در این بیان ضمن ابراز نگرانی از وضعیت نامنی جهانی به تحریم تولید و انباشت و تکثیر و استفاده ی انواع سلاح‌های کشتار جمعی تصریح کردند. این بیان مبنی بود بر ضرورت اتخاذ طرح و تصمیمی فراگیر برای مصونیت بخشیدن ابناء بشر از بلای بزرگ سلاح‌های کشتار جمعی، البته مقام معظم رهبری در دیدارهای مختلف اعلان کرده بودند، ما دنبال سلاح هسته‌ای نیستیم. زیرا از یک سو این کار خلاف اعتقادات اسلامی و استفاده از این تسلیحات گناه بزرگی است و از سوی دیگر؛ سلاح هسته‌ای به صرفه ما نیست؛ انباشت و نگهداری آن نیز امری بیهوده، پرخطر و پرخطر است زیرا داشتن سلاح هسته‌ای، اقتداربخش نیست؛ و تهدید هسته‌ای برای دنیا دیگر کاربرد ندارد.

موضوع ذکر شده نمایانگر این واقعیت است که اگر با زبانی که خواسته ادیان الهی و مکاتب انسانی است سخن گفته شود، جهان خسته از جنگ، افراط‌گری، خشونت قطعاً در صدد حمایت از نظراتی خواهد بود که هدف آن ساختن جهان بر مبنای ارزش‌های انسانی و عاری از خشونت و سلاح است. این نظریه فقهی در چارچوب ارائه «نظریه اسلامی حقوق بین‌الملل عمومی» شکل گرفته است و باید به دو پیش فرض توجه کرد: نخست اینکه نظریه اسلامی باید از چهار ویژگی عقل‌پذیری، عدل‌پذیری، فطرت‌پذیری و عمل‌پذیری برخوردار باشد؛ البته ویژگی عقل‌پذیری در برخورداری این نظریه‌ها از پشتوانه خرد جمعی عموم انسانی و بنای عقلاً تحقق می‌یابد. دوم آنکه نظریه اسلامی حقوق بین‌الملل عبارت است از مجموعه مقرراتی که شارع مقدس اسلام با هدف برقراری صلح و امنیت و عدالت بین‌المللی، برای اجرا در روابط بین‌الملل وضع کرده است و از این رو، جنگ و صلح، حقوق بشر، محیط زیست و بالطبع، تحریم سلاح‌های کشتار جمعی از موضوعات اصلی حقوق بین‌الملل عمومی است.^۱

۱ - حسینی، سید ابراهیم. سلاح کشتار جمعی از دیدگاه اسلام، ص ۱۲۷.

بنابراین هدف حقوق بین الملل اسلامی با توجه به اینکه اسلام خود را دین جهانی می داند، نه تنها اجرای مقررات اسلام در روابط میان دولتهای اسلامی و سایر دولتهاست، بلکه تلاش برای اجرای آن مقررات در روابط سایر دولتها نیز می باید باشد.

الف- بیان مسأله

یکی از مباحث مهمی که در رابطه با برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران وجود دارد، فتوای رهبر معظم

انقلاب اسلامی ایران درباره ممنوعیت و تولید سلاح‌های هسته‌ای و استفاده و اشاعه آنها می‌باشد، که طی سال‌های اخیر وارد ادبیات دیپلماتیک و سیاسی کشورمان شده و علاوه بر توجه مسئولان داخلی، مورد توجه خاص جامعه بین‌المللی هم قرار گرفته است. در واقع، نگاه سازنده‌ای که جمهوری اسلامی به فتوای مقام معظم رهبری در زمینه حرمت سلاح‌های هسته‌ای دارد، به شدت مورد استقبال طرف‌های غربی نیز قرار گرفته است. البته استقبال غربی‌ها از مباحث این چنینی به این معنی نیست که آنها تسلیم شده‌اند. اما نکته‌ای که نباید آن را نادیده انگاشت این است که، فتوای مقام معظم رهبری علاوه بر اینکه به عنوان منطق رسمی و رویکرد سیاسی جمهوری اسلامی ایران در مذاکرات مختلف هسته‌ای با کشورهای غربی به بحث گذاشته می‌شود، بلکه افزون بر آن نشان دهنده این موضوع مهم نیز است که این منطق در حال تبدیل به فرآیندی مؤثر و قابل پذیرش از سوی جامعه بین‌المللی نیز می‌باشد.^۱

محققاً فتوای مقام معظم رهبری در پرتو مجموعه تفکرات ایشان قابل فهم‌تر است. آنچه بیشتر اهمیت دارد این است که غیرانسانی دانستن عملی توسط یکی از بزرگ‌ترین علمای اسلام، برخاسته از تفکرات دکارتی و فلاسفه غربی قرون ۱۷ و ۱۸ و تعریف آنها از انسان و منشأ حقوق نیست، بلکه ناشی از یک سنت فکری اسلامی با پشتوانه بیش از ۱۴۰۰ سال است. تفکر و ارزش‌های انسانی اسلام و مکتب فقه جعفری ضمانت اجرایی به مراتب قوی‌تر از تفکر اومانیستی غربی دارد. این ضمانت اجرا دستور خداوند و سیره معصومین علیهم السلام است، که تا قیامت نزد بشریت پایرجاست. نقطه افتراق مبنایی و فکری اندیشه اسلامی و غربی‌ها از همین جا شروع می‌شود.^۲

در واقع، می‌توان به ادعاهای سیاسی غرب مشکوک بود که در مبنای فکری آنان نه تنها از ضمانت اجرایی اخلاقی و دینی برخوردار نیست، بلکه بالعکس، در فلسفه سیاسی واقع‌گرایی خود هنوز تحت تاثیر نیکولو ماکیاوولی است، که می‌گوید: حاکم باید بتواند از خوی انسانی به خوی حیوانی برگردد و بی رحم، بی‌عاطفه، بی‌وفا و بی‌عقیده و نادرست باشد.^۳

۱ - حسینی، سید ابراهیم. سلاح کشتار جمعی از دیدگاه اسلام، ص ۱۳۱.

۲ - قربان‌نیا، ناصر و اخگری بناب، نادر. عدم مشروعیت کاربرد سلاح هسته‌ای در پرتو اصل تفکیک، ص ۹۲.

۳ - رحمانی، محمد. منع استفاده از سلاحهای کشتار جمعی از نگاه مذاهب، ص ۴۱.

رهبر معظم انقلاب تاکنون چندین بار در سال های گذشته و در سخنرانی های رسمی و عمومی خود درباره حرمت ساخت و استفاده از سلاح اتمی صحبت کرده بودند، لیکن طرح رسمی و جدی این موضوع در اصل به نخستین کنفرانس بین المللی خلع سلاح و عدم اشاعه سلاح های هسته ای که در ۲۸ فروردین ماه سال ۱۳۸۹، با حضور مقامات مختلف کشورهای جهان و نمایندگان سازمان های بین المللی و منطقه ای در تهران برگزار شد، بر می گردد. معظم له در پیامی که به کنفرانس ارسال داشتند، بطور صریح استفاده از هر گونه سلاح کشتار جمعی اعم از سلاح های هسته ای، شیمیایی و میکروبی، را «نقض جدی مسلم ترین قواعد بشر دوستانه و مصداق بارز جنایت جنگی» خوانده و صریحاً بیان داشتند که «ما کاربرد این سلاح ها را حرام و تلاش برای مصونیت بخشیدن انبای بشر از این بلای بزرگ را وظیفه همگان می دانیم».

ایشان قبلاً نیز بطور صریح اعلان کرده بودند که: «ما دنبال سلاح هسته ای نیستیم. واقعاً سلاح هسته ای به صرفه ما نیست؛ از لحاظ فکری و نظری و فقهی، ما این کار را خلاف می دانیم و این حرکت را حرکت خلافی می دانیم. ما استفاده از این تسلیحات را گناه بزرگ می دانیم و نگه داشتن اش را یک کار بیهوده-ی پرخطر و پرخطر می دانیم و هرگز دنبالش هم نمی رویم. ما می خواهیم به دنیا اثبات کنیم که داشتن سلاح هسته ای، قدرت آفرین نیست؛ به دلیل اینکه قدرت هایی که سلاح هسته ای دارند، امروز دارای سخت ترین مشکلاتند. آنها با تهدید هسته ای بر دنیا مسلط شدند، اما امروز این تهدید دیگر کاربرد ندارد. ما می خواهیم بگوییم ما دنبال سلاح هسته ای نیستیم و اقتدار را در سلاح هسته ای نمی دانیم و اقتدار متکی به سلاح هسته ای را هم می توانیم بشکنیم».

حقیقت این است که رهبر معظم انقلاب در بیانات شان به روشنی با منطق علمی و دینی استدلال های خویش را در زمینه خلاف بودن توسل به سلاح هسته ای و ممنوعیت تولید و استفاده آنها برشمرده و مورد تبیین قرار داده اند. این سخنان بسیار گویا و روشن است و هیچ نیازی به تفسیر و تأویل ندارد. این نوع بیان حاکی از آن است که رهبر معظم انقلاب، بطور صریح و صادقانه سیاست اصولی جمهوری اسلامی را در باب سلاح هسته ای بیان کرده است. چه، اگر نیتی غیر از این بود لاجرم از کلمات مستعد تأویل و تفسیر استفاده می شد.^۲

درباره فتوای رهبر معظم انقلاب، توجه به ماهیت فقهی بودن این فتواست که به لحاظ فقهی، فکری و تئوریک، بکارگیری سلاح هسته ای را خلاف اصول و مبانی اسلامی و فاقد توجیهات عقلانی و دینی می داند. در این زمینه لازم به توضیح است که ورود مباحث فقهی و مذهبی به مسایل سیاسی و بین المللی، بر خلاف بسیاری از تحلیل های رئالیستی و نورنالیستی در سیاست بین الملل، که اساساً مبتنی بر

تئوری های مادی و چهارچوب های حقوقی هستند و بهایی برای ضمانت های اجرایی اخلاقی و دینی قائل نیستند، می تواند دریچه جدیدی را برای تحلیل و بررسی مسئله هسته ای کشورمان بگشاید.^۱

به هر حال، از آنجا که جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک حکومتی دینی مطرح است، بنابراین در هر نوع تلاشی برای ارزیابی نوع برخورد این حکومت با سلاحهای کشتار جمعی، درک نقش مذهب در عرصه سیاسی آن دارای اهمیتی بنیادین است. لذا، هر گونه تحلیل و بررسی درباره برنامه های ایران باید شامل بررسی ارزشها، اعتقادات و دکترین های مذهبی باشد، که اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی متکی و مبتنی بر آنها می باشد. در واقع، از این نکته نظر باید تأکید نمود که اصول دینی و اسلامی که خود را در سه مفهوم «حکمت، عزت و مصلحت» در سیاست خارجی نمایان ساخته است، تأثیر تعیین کننده ای در تصمیمات سیاسی و نظامی ایران دارند.

بنابراین، هر تحلیلی که مدعی واقع بینی و جامعیت در بررسی و ارزیابی سیاسی و نظامی ایران است نمی تواند نسبت به اهمیت فتوای مرجعیت شیعه در جامعه اسلامی و الزامات ناشی از آن بی تفاوت باشد. از این رو، فتوای مقام معظم رهبری در پرتو مجموعه تفکرات نظام شیعی قابل درک و فهم است. بر همین اساس، تحلیلگران غربی نباید چنین حکمی را به مثابه یک نظریه پردازی از سوی یک متفکر یا فیلسوف سیاسی در نظر بگیرند. چرا که حکم بر غیر انسانی بودن و حرام بودن تسلیحات کشتار جمعی تعریفی برآمده از نظریات فردی یک شخص نیست، بلکه فتوای مرجعیت شیعه مبتنی بر پشتوانه های اعتقادی و سنت فکری اسلامی است، که بیش از ۱۴۰۰ سال قدمت دارد و به مانند دستورات الهی از ضمانت های اجرایی اخلاقی و دینی برخوردار است. بطور مثال در آیه ۱۹۰ سوره بقره خداوند می فرماید، "وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ" و در راه خدا، با کسانی که با شما می جنگند، نبرد کنید و از حد تجاوز نکنید، که خدا تعدی کنندگان را دوست نمی دارد، که مفسران مطالب مختلفی در خصوص عبارت "وَلَا تَعْتَدُوا" گفته اند، برخی ها عنوان کرده اند؛ از حد تجاوز نکردن که در این آیه به آن اشاره شده، یعنی در جنگ غیر از نظامیان نباید به زنان و کهنسالان و افراد بیگناه تجاوز شود و به آنان آسیب وارد شود.^۲

بر مبنای فتوای رهبر معظم انقلاب، تولید و استفاده از هرگونه سلاح اتمی، شیمیایی، میکروبی و سایر سلاح های نامتعارف و تسلیحات کشتار دسته جمعی از نظر شرعی گناه کبیره، نابخشودنی و حرام است. معظم له از منظر یک نگاه کاملاً استراتژیک بر این اعتقادند که، سلاح اتمی برای جمهوری اسلامی صرفه اقتصادی ندارد؛ به لحاظ فکری و تئوری خلاف و بکارگیری سلاح هسته ای به جهت فقهی مبنایی ندارد؛ همچنین استفاده از تسلیحات اتمی گناه بوده و داشتن سلاح هسته ای پر ضرر و پر خطر

۱ - حسینی، سید ابراهیم. سلاح کشتار جمعی از دیدگاه اسلام، ص ۱۲۹.

۲ - طباطبایی، محمد حسین. معنویت تشیع، ص ۲۲۷.

است. ایشان در راستای سیاست کلان و اصولی جمهوری اسلامی ایران اعلام داشته اند که هرگز به دنبالش نمی‌رویم و داشتن سلاح هسته‌ای را قدرت آفرین نمی‌دانیم، چرا که اقتدار را در داشتن سلاح هسته‌ای نمی‌دانیم و اقتدار متکی بر سلاح هسته‌ای را می‌توانیم بشکنیم^۱. حال با توجه به آنچه گفته شد در این پژوهش سعی بر آن است تا به صورت دقیق و پژوهشگرانه به بررسی فقهی حکم حکومتی مقام معظم رهبری در رابطه با حرمت سلاح‌های شیمیایی و کشتار جمعی پرداخته شود و مشخص گردد از لحاظ فقه اسلامی، حکم یا فتوی ایشان چه جایگاهی و یا ویژگی‌هایی دارد.

ب- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

سلاحهای کشتار جمعی در قرن گذشته و خصوصاً توسط کشورهای غربی که عمده این سلاحها را در دست داشته‌اند. فجایع انسانی زیادی را به بار آورده است که نمونه آشکار آن استفاده دولت آمریکا از سلاح هسته‌ای علیه مردم ژاپن در هیروشیما و ناکازاکی است. در سالهای پس از جنگ جهانی دوم نیز با وجود تصویب قانون‌های مکرر در نهادهای مختلف بین‌المللی مبنی بر عدم مشروعیت ساخت، انباشت و استفاده از این سلاح‌ها، شاهد هستیم که باز در موارد مکرر از این سلاح‌ها، حتی توسط خود بنیانگذاران چنین قوانینی و یا هم‌پیمانان آنها در سطح جهانی، استفاده شده است و کشورهای مختلفی (مانند اسرائیل) بدون توجه به قوانین بین‌المللی و اخلاقی اقدام به ساخت، انباشت و در صورت نیاز استفاده از این سلاحها کرده‌اند^۲. حال با وجود چنین شرایطی فتوای مقام معظم رهبری به عنوان یک عالم اسلامی در رابطه با حرمت سلاحهای کشتار جمعی این توان را دارد که ضعف و ناتوانی قوانین بین‌المللی برگرفته شده از اندیشه‌های مادی گرایانه را مورد پوشش قرار داده و ستون محکمی در راستای دفاع از کرامت و حقوق انسانی در عرصه بین‌المللی باشد. لذا انجام این پژوهش از آن رو مهم و ضروری به نظر می‌رسد که قصد دارد ریشه‌های مذهبی و فقهی این فتوا را مورد بررسی و پژوهش قرار دهد و بنیان‌های الهی و منطبق با کرامت انسانی‌اش را نمایان سازد.

ج- پیشینه تحقیق

رحمانی (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان «منع استفاده از سلاحهای کشتار جمعی از نگاه مذاهب» عنوان کرده بود که؛ بیشترین خشونتها در جنگ زائیده سلاح‌هایی است که نه تنها با کرامت انسان و اصول عدالت ناسازگار است بلکه عرف عام حاکمیتها در عرصه شعار آنرا محکوم می‌کنند. به کارگیری سلاح‌های غیرمعارف همانند، هسته‌ای، میکروبی و شیمیایی، از منظر آموزه‌های اسلامی از جهات گوناگون ممنوع است و این اصل قویم اسلامی را می‌توان با تقریرهای متفاوتی به اثبات رساند. در این پژوهش

۱ - قربان‌نیا، ناصر و اخگری بناب، نادر. عدم مشروعیت کاربرد سلاح هسته‌ای در پرتو اصل تفکیک، ص ۱۰۵.

۲ - رحمانی، محمد. منع استفاده از سلاحهای کشتار جمعی از نگاه مذاهب، ص ۴۰.

نیز از منظر آیات، روایات، عقل، اجماع و نیز فتاوی فقهای شیعه و سنی آموزه مخالفت با سلاح های کشتار جمعی به اثبات رسیده است.

حسینی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «سلاح کشتار جمعی از دیدگاه اسلام» عنوان کرده بود که؛ اسلام دین صلح و امنیت، و پیامبر او برای تمام جهانیان رحمت است. از اینرو، تولید و بکارگیری سلاحهای کشتار جمعی از دیدگاه اسلام، نه تنها توصیه نمیشود، ممنوع و حرام شرعی است؛ زیرا از لحاظ ایجاد هراس و وحشت، به مثابه تروریسم هسته‌ای، اقدام خشونت بار و مخل امنیت عمومی در سطح بین المللی، و از مصادیق منکر است؛ همچنین با اصول تفکیک و منع از کشتار غیررزمندگان و غیرنظامی ها و مردم بی دفاع، مصونیت پیران، کودکان، زنان، دیوانگان و رعایت قواعد بشردوستانه، اصل محدودیت در شیوه جنگ و همچنین با اهداف جهاد اسلامی که متبلور در دفاع و دعوت به توحید و گسترش آزادیهای دینی و رفع استبداد میباشد، مغایر است. دکترین بازدارندگی نیز مجوزی برای کشتن انسانهای بی گناه و بی دفاع نیست، بلکه مقصود از آن، جلوگیری از تهدیدهای ستم پیشگان است.

قربان نیا و اخگری بناب (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان «عدم مشروعیت کاربرد سلاح هسته‌ای در پرتو اصل تفکیک» عنوان کرده بودند که؛ همزمان با پیشرفت های خیره کننده بشر در دستیابی به تکنولوژیهای جدید، تسلیحات نظامی نیز متأثر از این پیشرفتها، مخربتر و وحشتناکتر از گذشته، توسعه یافته اند؛ به طوری که خواب راحت را از چشمان بشریت ربوده اند. مهمترین این تسلیحات سلاحهای هسته ای هستند که خصوصیت اصلی آنها، کشتار و تخریب بدون تفکیک نظامیان و غیرنظامیان از یک سو و اهداف نظامی و غیر نظامی از سوی دیگر میباشد. دامنه کشتار و تخریب با تسلیحات هسته ای به قدری وسیع است که قابلیت کنترل به یک نقطه مشخص و محدود را نداشته و کنترل کشتار و تخریب توسط این تسلیحات تقریباً غیرممکن است و این در حالی است که یکی از اصول تثبیت شده و بنیادین حقوق در زمان به کارگیری یک «اصل تفکیک» بشردوستانه برپایه موازین اسلامی و بین المللی، لزوم رعایت سلاح و انجام حمله نظامی است. در این پژوهش با توجه به اصل تفکیک و جایگاه آن در مقررات بین المللی و اسلام، نقض این اصل را در صورت استفاده از سلاحهای هسته ای توسط متخاصمین در یک مخاصمه مسلحانه نشان داده شده است و بر هم یں اساس، خلاف رأی ۱۹۹۶ دیوان بین المللی دادگستری، عدم مشروعیت تهدید و یا کاربرد سلاح هسته ای اثبات شده است.

د- اهداف مشخص تحقیق

هدف کلی

- بررسی فقهی حکم حکومتی مقام رهبری در رابطه با حرمت سلاح های کشتار جمعی.

اهداف جزئی

- بررسی ارتباط بین حکم حکومتی مقام معظم رهبری در رابطه با حرمت سلاح‌های کشتار جمعی با ارزشهای انسانی اسلام و فقه شیعه.

- بررسی ارتباط بین حکم حکومتی مقام معظم رهبری در رابطه با حرمت سلاح‌های کشتار جمعی با اندیشه‌های مادی و انسان‌گرایانه غربی.

- بررسی ارتباط بین فقه و اندیشه اسلامی با حرمت سلاح‌های کشتار جمعی.

- بررسی ارتباط بین اندیشه‌های انسان‌گرایانه و حقوق بشری غربی با حرمت سلاح‌های کشتار جمعی

ه- هدف کاربردی، نام بهره‌وران

تمامی پژوهشگرانی که درصدد شناخت ریشه‌های فقهی و اسلامی مخالفت با سلاح‌های کشتار جمعی هستند، می‌توانند از نتایج این پژوهش بهره‌مند شوند.

و- سؤالات تحقیق

سوال اصلی

- چه ارتباطی بین حکم حکومتی مقام معظم رهبری با حرمت سلاح‌های کشتار جمعی و شیمیایی وجود دارد؟

سؤالات فرعی

- چه ارتباطی بین حکم حکومتی مقام معظم رهبری در رابطه با حرمت سلاح‌های کشتار جمعی با ارزشهای انسانی اسلام و فقه شیعه وجود دارد؟

- چه ارتباطی بین حکم حکومتی مقام معظم رهبری در رابطه با حرمت سلاح‌های کشتار جمعی با اندیشه‌های مادی و انسان‌گرایانه غربی وجود دارد؟

- چه ارتباطی بین فقه و اندیشه اسلامی با حرمت سلاح‌های کشتار جمعی وجود دارد؟

- چه ارتباطی بین اندیشه‌های انسان‌گرایانه و حقوق بشری غربی با حرمت سلاح‌های کشتار جمعی وجود دارد؟

ز- فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی

بین حکم حکومتی مقام معظم رهبری با حرمت سلاح‌های کشتار جمعی رابطه وجود دارد.

فرضیات فرعی

۱- بین حکم حکومتی مقام معظم رهبری راجع حرمت سلاح‌های کشتار جمعی با ارزشهای انسانی اسلام و فقه شیعه رابطه وجود دارد.

۲- بین حکم حکومتی مقام معظم رهبری راجع حرمت سلاح‌های کشتار جمعی با اندیشه‌های مادی و انسان‌گرایانه غربی رابطه وجود دارد.